

Nr 28

Utlåtande i anledning av motioner angående Sveriges investeringsbank AB.

I de likalydande motionerna I: 827 av herrar *Strandberg* och *Hübinette* och II: 944 av herr *Eliasson* i Moholm m. fl. yrkas att riksdagen skall i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att Kungl. Maj:t måtte efter utredning framlägga förslag till ombildning av Sveriges investeringsbank AB, ge ökade insynsmöjligheter genom att den ställes under bankinspektionens kontroll samt vidga bankens ägarbas enligt de riktlinjer som angivits i motionerna.

Motionerna

Motionärerna anför att Sveriges investeringsbank AB har en monopolställning såsom primärt avsedd som organ för kanalisering av allmänna pensionsfondens medel till näringslivet. Härav anser de följa risker för en skevhet i bankens kreditgivning som kan medföra att samhällets begränsade kredit- och kapitalresurser inte blir optimalt utnyttjade. Monopolställningen accentueras ytterligare, menar motionärerna, genom att Investeringsbankens kreditgivningsmöjligheter inte begränsas av samma strikta regler, t. ex. i fråga om formell säkerhetsprövning, som gäller för affärsbankerna och genom att den till skillnad från affärsbankerna har rätt att placera kapital genom aktieteckning. Starka skäl säges tala för att bankens monopolkaraktär successivt inskränks, så att banken i konkurrens- och insynshänseende inte skiljer sig från andra kreditinrättningar.

Uppgifter om Sveriges investeringsbank AB

Sveriges investeringsbank AB har enligt bolagsordningen till föremål för sin verksamhet att bidra till finansiering av sådana investeringsobjekt inom näringslivet som inriktas på rationalisering, strukturanpassning och utveckling, bl. a. genom att driva sådan lånerörelse som avses i lagen om kreditaktiebolag. I de riktlinjer för Investeringsbankens organisation och verksamhet som statsmakterna angav i samband med beslutet om bankens inrättande 1967 (prop. 1967: 56, BaU 33) ingick bl. a. att banken skulle ha en gentemot andra kreditinstitut fristående ställning och härigenom utgöra

ett balanserande element på kreditmarknaden, att verksamheten skulle i första hand inriktas på investeringsprojekt som, ehuru de framstode som lönsamma, inte kunde tillgodoses på den existerande kapitalmarknaden och att verksamheten till betydande del skulle komma att gälla större långsiktiga och mera riskbetonade projekt.

Närmare kännedom om Investeringsbanken kan vinnas genom dess verksamhetsberättelser, av vilka den som omfattar kalenderåret 1969 nyligen har publicerats. Däri berörs tillämpningen av de ovan nämnda riktlinjerna, varvid anföres att banken liksom tidigare sökt undvika att engagera sig i den del av finansieringen av olika investeringsprojekt som kunnat förutsättas bli tillgodosedd av andra kreditgivare, en linje för verksamheten som dock till följd av åtstramningen på kreditmarknaden varit svårare att hävda än tidigare. Bankens totala åtaganden vid utgången av år 1969 uppgick till 1 068 milj. kr., varav vid samma tidpunkt hade utbetalats 170 milj. kr. Möjligheten till kapitaltillskott från bankens sida genom aktieteckning har utnyttjats endast för ett temporärt, numera avvecklat engagemang i det halvstalliga Uddcomb Sweden AB samt för inrättande gemensamt med Sparbankernas Bank AB av Svensk Företags Garanti AB. Uppgifter lämnas om ett antal krediter beträffande vilka låntagarna medgivit offentliggörande.

Tidigare behandling av liknande motionsyrkanden

I anledning av propositionen 1967 om inrättande av Sveriges investeringsbank AB väcktes olika motioner vari föreslogs andra institutionella former för att tillgodose behovet av nya kreditkanaler och nya kreditformer för näringslivet. Motionerna stöddes av olika grupper reservanter inom bankoutskottet men avstyrktes av dettas majoritet (utl. 1967: 33) och avsågs av riksdagen.

Vid 1968 års riksdag förekom partimotioner rörande Investeringsbanken dels från högerpartiet, dels från centerpartiet och folkpartiet gemensamt. Motionärernas yrkande överensstämde i det förra fallet i stort sett med det som nu föreligger i fråga om Investeringsbanken. I det senare fallet gick yrkandet ut på att riksdagen skulle begära att inom ramen för en parlamentarisk utredning beträffande näringslivets kapitalförsörjning skulle särskilt prövas en sådan utformning av Investeringsbanken och dess verksamhet att monopol och maktkoncentration så långt möjligt undveks och verksamheten inte kunde utnyttjas i socialiseringssyfte. I en reservation förordade företrädare för högerpartiet, centerpartiet och folkpartiet i anslutning till motionerna en utredning rörande en ombildning av Investeringsbanken (utl. 1968: 23). Utskottsmajoriteten avvisade utredningskravet i huvudsak med hänvisning till de motiv som anförts för bankens inrättande. Vad gäller frågan huruvida Investeringsbanken borde stå under bankinspektionens kontroll erinrades om att inspektionen själv hade förordat dispens från kreditaktiebolagslagens föreskrift om sådan tillsyn. Riksdagen avsåg motionsyrkandena.

Moderata samlingspartiet väckte vid 1969 års riksdag partimotioner av samma innebörd som de nu föreliggande. Bankoutskottet, vars utlåtande (nr 15) behandlades av kamrarna samtidigt med ett utlåtande från statsutskottet (nr 49) om anslag till teckning av ytterligare aktier i Sveriges investeringsbank AB, avstyrkte dessa motioner, vilka också avlogs av riksdagen. Utskottet sade sig inte dela motionärernas negativa syn på Investeringsbankens organisation och funktionssätt och betecknade talet om bankens monopolkaraktär som missvisande. Utskottet underströk att banken avsetts tillföra kreditmarknaden ett balanserande element som skulle minska riskerna för maktkoncentration. Som skäl mot delägarskap i banken för övriga kreditinstitut, för vilka höga krav på säkerhet gäller, angavs det stora mått av risktagande som utmärker Investeringsbankens krediter. Vad gällde spörsmålet om insyn i Investeringsbanken framhölls att bankens verksamhet inte låter sig jämföras med den som bedrivs exempelvis av flertalet börsnoterade företag och att hänsyn till låntagarna måste bli avgörande för hur långt banken kan sträcka sig i fråga om rapportering. Under hänvisning till att banken i sin verksamhetsberättelse redovisat ett antal större engagemang som låntagarna ansett kunna offentliggöras sade sig utskottet förutsätta att bankens ledning var inställd på att så långt möjligt tillgodose berättigade krav på publicitet om bankens verksamhet.

Vad gällde bankens förmenta monopolkaraktär påpekade utskottet att bankens ledning förankrats i olika intressen genom att till ledamöter i dess styrelse utsetts företrädare för bl. a. den enskilda industrin och det enskilda affärsbanksväsendet, konsumentkooperationen samt arbetarnas och tjänstemännens fackliga organisationer. Utskottet noterade också att ett friktionsfritt och fruktbärande samarbete tycktes ha inletts mellan Investeringsbanken och de enskilda kreditinstituten. I fråga om Investeringsbankens ställande under bankinspektionens tillsyn erinrade utskottet ånyo om att bankinspektionen själv hade förordat dispens från kreditaktiebolagslagens föreskrift om sådan tillsyn.

Moderata samlingspartiets, centerpartiets och folkpartiets representanter i utskottet påyrkade i en reservation utredning om reformer som skulle innebära att insynen i Investeringsbankens verksamhet förbättrades och att banken underställdes bankinspektionens tillsyn. Kravet på en utvidgning av bankens ägarbas togs ej upp i reservationen.

Utskottet

Motionsyrkanden av samma innebörd som de nu förevarande har tidigare väckts dels 1967 i anslutning till förslaget om inrättande av Sveriges investeringsbank AB, dels de båda därpå följande åren. Såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen granskade utskottet förra året ingående motionärernas argumentation utan att övertygas om bärkraften i denna. Något material till stöd för sina påståenden om svagheter i och risker med bankens konstruktion har motionärerna inte redovisat, och inte heller har de försökt

styrka att det föreligger reella förutsättningar för att, såsom de förordar, "vidga bankens ägarbas". Kravet på insyn i bankens verksamhet är enligt utskottets mening redan tillgodosett i rimlig mån. Några motiv för att banken mot bankinspektionens uppfattning skall ställas under denna myndighets tillsyn har alltså icke framförts. Utskottet avstyrker sålunda motionärernas förslag om utredning rörande Investeringsbanken.

Åberopande vad här anförts hemställer utskottet

att riksdagen avslår motionerna I: 827 och II: 944.

Stockholm den 28 april 1970

På bankoutskottets vägnar:

C. G. REGNÉLL

Närvarande:

från första kammaren: herrar Ståhle (s), Åke Larsson (s), Stefanson (fp)*, Åkerlund (m), Nils Theodor Larsson (cp)*, Lundin (s), Strandberg (m)* och Stadling (s);

från andra kammaren: herrar Regnéll (m), Hagnell (s)*, Franzén i Motala (s), Bengtsson i Landskrona (s), Börjesson i Glömminge (cp), Larsson i Umeå (fp), Rask (s)* och Stridsman (cp).

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herrar Stefanson (fp), Åkerlund (m), Nils Theodor Larsson (cp), Strandberg (m), Regnéll (m), Börjesson i Glömminge (cp), Larsson i Umeå (fp) och Stridsman (cp), vilka ansett att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

"När riksdagen 1967 behandlade frågan om inrättande av Sveriges investeringsbank AB rådde enighet om att nya kreditkanaler och nya kreditformer erfordrades för att möta näringslivets expanderande efterfrågan på krediter. Den föreslagna institutionella utformningen blev däremot föremål för kritik.

Bärande skäl föreligger fortfarande för att insynen i Investeringsbankens verksamhet förbättras och att banken i likhet med övriga kreditinstitut underställs bankinspektionens tillsyn.

Utskottet hemställer därför

att riksdagen i anledning av motionerna I: 827 och II: 944 hos Kungl. Maj:t hemställer om utredning rörande reformer med avseende på Sveriges investeringsbank AB enligt ovan angivna riktlinjer."